

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Responsa Moralia In Causis Justitiæ Commutativæ De Restitutione & Contractibus

Heislinger, Anton

Ingolstadij, 1726

Casus XXVI. De expensis in restitutione alienæ rei à possessore licitè
deducendis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40194

CASUS XXVI.

De Expensis in restitutione alienæ rei à possessore licitè deducendis.

Sebaldus postquam pratum, quod aliquo tempore possederat, in hortum valde amœnum, & pretiosum convertisset, sibi litem supra hujus proprietate moveri à Wunibaldo intelligit: quæ lis adeò infeliciter etiam Sebaldo successit, ut perdita causâ hortum restituere Wunibaldo à Judice coactus fuerit. Quia autem multas expensas in culturam, & meliorationem illius fecit, num aliquas, & quantas expensas deducere sibi liceat, intelligere desiderat. Hinc.

Q. 1. Quas expensas in rem alienam factas bonæ fidei possessor deducere possit?

Q. 2. Quasnam malæ fidei?

SYNOPSIS.

§. I.

Scitu necessaria.

1. E xpense aliæ sunt necessaria, aliæ utiles, aliæ voluptuaria.	deducta fuerit, & aliter, si non.
2. Circa deductionem illarum aliter in foro interno, aliter in externo proceditur.	4. Res etiam cum suis melioramentis ad Dominum jam rediisse potuit.
3. Aliter si res ad forum externum jam	5. Melioramenta à re, salva illius substantia, separari subinde possunt.

§. II.

Resolvitur primum quæsitum.

Quas expensas in rem alienam factas bonæ fidei possessor deducere possit?

6. Q uid liceat possessori bonæ fidei re non amplius apud illum extante?	centia, possessori à domino erunt restituenda.
7. Melioramenta à re separabilia possessor talis separare poterit.	9. Quatenus valorem rei auxerunt.
8. Inseparabilia, & rei ipsi accres-	10. Si melioratio expensis major sit, sola expensæ refundendæ.
	11. Quinam fructus ex melioramentis

- 12. Quid observandum, si fructus a possessore percepti plus valeant expensis.
- 13. Aut expensæ à se separari nequeant, & à domino non solvantur.

§. III.

Resolvitur secundum Quæsitum.

Quasnam male fidei?

- 14. **E**xpensas necessarias in foro conscientie deducere male fidei possessor potest.
- 15. Cur hoc illi liceat in foro interno, & non in externo.
- 16. Si Dominus minoribus expensis rem meliorasset, hæc solum deduci poterunt.
- 17. Habenda autem in hoc erit ratio status, quem res secluso furto haberet.
- 18. Eidem concessam pariter erit deducere expensas utiles.
- 19. Etsi dominus rem suam possidens non ita meliorasset.
- 20. Modo rem æstimabiliorem effecerit.
- 21. Quid deducendum, si magnus valor modicis sumptibus procuratus.
- 22. Amisissæ per Judicis sententiam expensis non est locus deductioni.
- 23. An Dominus ad solvendas possessori tali expensas obligetur.
- 24. Ratione laboris in re melioranda habiti aliquid quoque deduci poterit.
- 25. Cum in hunc finem laborasse videatur.
- 26. Quanti æstimandus sit ejusmodi labor.
- 27. Fundamentum, ob quod deductio liceat, non est evitatio damni ex parte talis possessoris.
- 28. Melioramenta voluptuaria à re, salva hujus substantia, separabilia possessor iniquus amovere poterit.
- 29. Stante hac separabilitate non poterit dominus cogi ad illa emenda.
- 30. Melioramenta voluptuaria rem pretiosorem reddentia ex aliqua parte deduci poterunt.
- 31. Uti etiam si eas ipse dominus effecerit, aut rem carius ob ea vendidisset.
- 32. Quid faciendum, si de paupertate Dominus impensis solvendis sit impar.
- 33. Aut possessor injustus dolose rem meliorasset, conscius inopie Domini.

§. I.

Præmittuntur scitu necessaria.

UT difficultati huic satisfiat, primo examinandus Sebal-
 dus erit, an bonæ, aut malæ fidei possessor fuerit? quales expensas se-
 cerit, & denique quid in talibus
 circumstantiis deducere possit?
 Expensæ, quas tum bonæ, tum
 malæ fidei possessor in rem aliq-
 nam

nam facere possunt juxta legem *Impense* 79. ff. *de verborum significatione* in triplici classe constituuntur: aliæ sunt necessariae: aliæ utiles, aliæ denique voluntariae, seu voluptuariae. Primi generis expensis annumerantur, quibus omnibus res aliqua vel omnino periret, aut saltem fieret deterior; item quæ fieri debent in rei cultura, collectione & asservatione fructuum: labor & industria in ejusmodi rem impensæ. Expensæ utiles à Lugone *de Restit. disp. 17. sect. 3. n. 62.* vocantur, quæ ad majorem redditum deserviunt, seu rem utiliore efficiunt. Quæ denique magis ad ornatum & voluptatem fiunt, dicuntur voluptuariae etiam si rei majorem quoque æstimationem concilient. Ita refertur *cap. impense: de verborum significat:* voluntariae nominantur similes expensæ, eò quòd fiant voluntatis causâ: & *juxta Glossam cit. cap. impense: v. voluptuariae:* voluptuariae, quòd solius voluptatis causâ, fiant.

2. Cum autem institui quæstio possit, quasnam expensas possessor tam bonæ fidei, quam malæ deducere possit in foro conscientia, aut in foro externo, si ad hunc controversia devoluta fuerit, nos omnibus Juribus, quæ leges in hoc obser-

vanda præscribunt, & apud Menochium *de recuperandæ possessionis remedio* 15. à n. 507. Joan. Garciam *de expensis c. 4. § duplici sequ. sarmiento lib. 1. select. toto cap. 10.* videri possunt; illa sola explicabimus, quæ in conscientia foro in deducendis expensis permessa judicavimus.

Præterea potest contingere, ut causa ad forum externum jam deducta fuerit: ideo, utrum in hoc casu idem in conscientia foro liceat, quòd aliàs si ad idem necdum esset deducta, permitteretur, controvertitur.

Uti etiam illud examinandum venit, quid in hoc puncto possessoribus liceat, si res talis ad manus domini cum suis melioramentis jam devenerit? Aut possessor dolosè melioramenta adjecerit, ut sciens dominum refundendis expensis imparem, ipsius postea rem illam detinere possit.

Melioramenta quod concernit possunt ista à remanente illæsa, & suum pristinum statum adhuc retinente, separari; vel tantum hoc corrupto ab illa avelli: res denique ipsa apud possessorem adhuc extare, vel apud alium; aut omnino etiam periisse potuit.

§. II.

Quas expensas deducere possit bonæ fidei possessor in rem alienam à se factas?

¶ Dico r. Si res aliena non amplius apud possessorem bonæ

fidei extat, in quantum hæc, vel jam est consumpta, vel alienata; licebit possessori

possessori bonæ fidei omnes in illam factas expensas deducere, ita sentiunt Thomas Sanchez in Decalogo. l. 2. c. 23. n. 147. Lugo de restit. Disp. 17. sect. 3. n. 52. & communis aliorum. Prob. si has deducere non liceret bonæ fidei possessori, deberet hic aliquid restituere comparanti domino ex suo: atqui ad hoc non tenetur. M. constat, nam possessor bonæ fidei ad id solum, ex quo est factus locupletior, tenetur, prob. itaque M. teneretur dare Domino expensas à se, & suis sumptibus factas: sed hæc sunt ex bonis possessoris: ergo &c.

Conf. in tantum est aliquis factus locupletior, in quantum aliquid habet deductis expensis in rem talem factis: ergo si tantum à bonæ fidei possessore restituenda sunt, in quibus est factus ditior, expensæ possunt deduci; quia his deductis primum datur augmentum ex re aliena obtentum.

Conf. 2. Tantum datur obligatio restituendi rem alienam cum suis fructibus: & nomine fructuum si tantum veniunt, qui remanent deductis expensis. *Vi legis: si à domino, vel à parte 36. ff. de hereditatis petitione* ibi in fine: fructus intelliguntur deductis impensis, que querendorum, cogendorum, conservandorumque eorum gratia sunt: quod non solum in bonæ fidei possessoribus naturalis ratio expostulat, verum etiam in prædonibus: sicut Sabino quoque placuit: ergo licebit expensas deducere.

Dico 2. Si res aliena adhuc a-
7
pud possessorem bonæ fidei existat, & illius melioramenta ab ipsa res salva hujus substantiâ possint separari, hæc separare, & istis separatis rem suo domino restituere, possessori erit licitum. Lugo loco cit. n. 52. Illfung tract. 4. disp. 3. q. 1. art. 8. n. 54. Ratio conclusionis est: Domino non competit aliud, quam res sua: sed melioramenta non sunt illius: ergo. Secundo si etiam melioramenta rei suæ acciperet, plus haberet in suis bonis, quam quæ debebat habere: ergo &c. id ipsum probatur ex lege Julianus 38. ff. de rei vindicat.

Dico 3. Si melioramenta rei ab 8
hac separari nequeant, vel huic per adjunctionem accesserint, & hujus domino, ita, ut ex illis valor hujus modi rei creverit; comparens postea dominus expensas in melioramenta hæc factas solvere debet, aut si hoc noluerit, rem talem vendere possessori bonæ fidei: ita Sanchez in Decalogum cap. 23 n. 147. Lugo de restit. Disp. 17. sect. 3. n. 52. Sylvester q. 4. n. 5. prob. concl. ex lege in fundo: lege Julianus 38 ff. de rei vindicat: lege si quid possessor §. sicut autem ff. de petit. heredit: prob. administratio rei bona fide possesse non debet possessori in culpam imputari, ut habetur lege: si quid possessor §. sicut ante ff. de petit. hered. Atqui imputaretur in culpam, si jacturam expensarum pateretur: ergo &c.

Ob. si possessor bonæ fidei tan- 9
tas

tas expensas fecisset, ut istæ superent valorem rei melioratæ: non potest dici, an dominus expensas omnes debeat solvere, vel eatenus tantum, in quantum ratione illarum res plus valet? ergo &c. Resp. eundem solum eatenus obligatum fore, quatenus ratione earum expensarum res sua plus valeat; ideo damnum expensarum majorum possessori à domino non erit compensandum; ut habetur in *lege in fundo*: citata: ratio est, quod hoc solum in utilitatem domini cedit, qui non obligatur possessoris detrimentum sine suo consensu factum solvere. Ita *Rebellus de oblig. Just. 1. p. l. 2. q. 8. num. 1. Sanchez lib. 2. c. 23. num. 147.*

10 Dices 1. Quod si ex opposito valor rei ex melioratione accedens sit major expensis, eritne compensandus valor rei major, vel expensæ minores? R. cum Sanchezio loco cit. sufficere, si factæ expensæ compensentur, etsi istæ multum excedantur à valore rei. Ratio est, quod domino rei incrementum cedat.

11 Dices 2. sæpius possessor bonæ fidei ex melioramentis rei alienæ percipit fructus aliquos: non potest dici, num hos etiam deducere possit, vel restituere teneatur R. cum distinctione, si ex illis factus fuerit locupletior, & melioramenta illa non sint tantum rei affixa, sed eidem accreverint, in tali casu ejusmodi fructus domino à possessore restituendos, & ab expensis

factis deducendos esse; quia res qualibet fructificat Domino suo, & melioramenta erant domini cum re sua, cujus pars evaserunt. Quod si autem ex absumptis fructibus melioramentorum à se factorum possessor bonæ fidei ditior non evaserit, juxta Sanchez cit. num. 147. & Lugonem num. 172. valorem horum fructuum cum factis meliorationibus tenebitur possessor compensare & quo plus de meliorationibus perceperat; eo minus pro istis meliorationibus poterit à Domino exigere: Ratio est, tanto minus in meliorationes expendisse censetur possessor, quanto majores sunt fructus ex meliorationibus percepti: ergo &c. Quod si autem evenerit, ut expensas in meliorationes factas absumpti taliter fructus non adæquent, excessum expensarum supra valorem absumptorum fructuum restituere bonæ fidei possessori obligabitur ipse Dominus.

Dices 3. potest contingere, ut 11 fructus percepti excedant suo valore factas à possessore bonæ fidei expensas: R. quod debeat restituere comparanti domino fructus adhuc extantes, & de consumptis, quatenus est factus ditior: pro meliorationibus autem nihil omnino exigere in talibus circumstantiis poterit.

Dico 4. si re in pristino statu manente, expensas factas deducere bonæ fidei possessor nequeat, & dominus illas solvere recusaverit.

rit, possessor rem talem in pignus deinere, aut à Domino emere, ut se indemnem servet, poterit: Ita Palao Disp. unica: pun. 24. §. 9. n. 8. citans Sanchez num. 147. lib. 2. c. 23. Dices: ponamus casum, quod expensæ necessariae à possessore factæ adæquent 100. florenos, ipse autem Dominus ob majorem suam industriam in eos ipsos usus impendisset duntaxat 50. florenos: in tali

casu vel erunt possessori restituendi 100. vel solum 50. à Domino impendendi? Ad hoc reponunt aliqui, omnes 100. florenos esse restituendos, etsi exinde aliquod damnum passurus sit Dominus: adducunt pro se legem: sumptus 48. ff. de rei vindicat: ibi etenim admittitur compensatione superfluum sumptum meliore prædicio factæ Dominus restituere cogitur.

§. III.

Quasnam expensas possessor malæ fidei deducere possit?

14 Deo I. cuicumque malæ fidei possessori in foro conscientie est licitum deducere impensas necessarias. Ita sentiunt Covarruv. regula: peccatum 2. p. §. 6. num. 3. Sayrus in clavi regia lib. 10. tract. 2. c. 3. num. 2. Molina tom. 3. de Just. p. 2. Disp. 725. sine. Lugo de Rest. Disp. 17. sect. 3. num. 61. prob. etiam in foro externo juxta citatos & communem aliorum potest has possessor malæ fidei expetere, præter factas in alimenta servi furto surrepti; habetur enim in lege. 1. Cod. de infantibus expositis: quod fur in alendum puerum infantem, atque mancipium factas expensas non amittat: ergo etiam in foro interno. Pr. co. æquè in foro interno ac ipsius animæ procedunt leges, quæ malæ fidei possessori concedunt retentionem aut repetitionem expensarum, meliorationis, & fructuum; ac illæ procedunt in externo: ergo si leges in foro externo ista permittunt malæ fidei possessori, etiam permit-

tunt pro interno conscientie. Prob. ant. ejusmodi leges nulla præsumptione, sed vera justitiæ ratione nituntur: hoc est, decernunt illa tantum, quæ ex justitia debentur malæ fidei possessori, nec agentem ad penam judicis sententiâ damnant: insuper minimè est credendum, quod velint favere possessori malæ fidei: sed leges, quæ aliquid decernunt ex justitia, & non tantum ex præsumptione aliqua falsa, neque agentem ad penam judicis sententiâ damnant, etiam in foro interno procedunt: ergo &c. Minorem probat Sanchez in Decalogum l. 1. cap. 10. num. 11. citatis multis & gravibus authoribus:

Ob. quando expensæ in alienum servum furtivum fuerunt factæ, tunc istæ denegabuntur in foro externo possessori malæ fidei: ergo etiam denegatæ erunt pro foro interno. Prob. conf. si pro foro interno non forent denegatæ, discordaret hoc ab externo: ergo

yy

go

go &c. R. n. conf. ratio est, quod leges denegantes possessori mala fidei retentionem, aut repetitionem dictarum rerum in allato casu, innitantur præsumptioni donationis, quam possessor mala fidei præsumitur fecisse domino, dum scienter puerum infantem ac mancipium aluit: aut statuunt talia, tanquam penam delicti: cum ergo ista ante sententiam iudicis non obliget, ejusmodi legibus in foro conscientia possessor non obstringitur. Dices, si hæc subsistunt, forum externum erit oppositum interno, & cum hoc non concordabit: nostra autem conclusio præcisè, ac quidem universaliter probata fuit à foro externo. R. nequaquam à nobis assertum fuisse, quod forum internum ab externo omnino nunquam discorder: sed tantum affirmavimus, utrumque hoc forum in eo convenire, ut in foro conscientia liceat tali retinere fructus, quos eidem permittit, ac relinquit forum externum: & hoc propterea, quia leges astruentes retentionem horum fructuum possessori mala fidei nulla falsa præsumptione nituntur, & hinc sola naturali aequitate permotæ id statuerunt: quod autem naturali aequitati est consentaneum, etiam procedit in conscientia. Quando autem *Leg. 1. Cod. de infantibus: expositis* expensæ in alienum servum furtivum factæ iniquo detentori denegantur, lex hæc nequaquam processit ex aequitate naturali, sed uti diximus, ex

præsumptione, quod hæc expensæ à ture illo donatæ fuerint: vel statuit ista in penam, & hinc non obligat in conscientia ante sententiam iudicis. Ergo non est paritas inter hanc *legem 1. Cod. de infantibus expositis*: & aliam, quæ concedit expensas necessarias iniquo possessori.

Ob. 2. sæpius contingit, ut dominus minoribus expensis necessariam reparationem, aut instaurationem suæ rei procurasset, quam fuerint impense ad hunc finem à possessore mala fidei factæ: ergo aliquod damnum exinde patietur dominus, si omnes expensas necessarias deducere possessor poterit. R. possessorem illas duntaxat expensas necessarias (quod ipsum de utilibus intelligendum erit) deducere posse, quas ipse dominus fecisset: hinc minores deducende, si dominus minoribus ad hunc ipsum finem usus fuisset, quam ipse possessor: ratio est, quod hæc solæ in utilitatem Domini cedant.

Ob. 3. dum dicitur, quod expensæ necessariæ possint deduci, vel hoc est intelligendum de iis expensis, quæ ex suppositione status presentis sunt necessariæ, quem ista res post furtum habet: vel de iis, quæ etiam secluso furto necessariæ fuissent: neutrum potest dici: R. hoc posterius, non autem prius esse observandum: illæ enim priores non sunt Domino, sed furi imputandæ: constat hoc in servo: si enim hic à me suo domino ablat-

tus in itinere ægrotasset, non possem obligare dominum ad solvendas expensas in ægrotantem apud me famulum factas: si enim illum non fuisset furatus, non ægrotasset, nec illis expensis habuisset opus. Cùm ergo omne damnum ex furis injuriâ ortum, ab hoc sit perfolvendum: excessus autem expensarum supra expensas minores, quas Dominus fecisset, sit damnum ex injuriâ furis ortum, ideo ab hoc erit ferendum.

18 Dico 2. eidem possessori malæ fidei etiam licitum est in foro interno deducere expensas utiles, quas ipse etiam dominus expendisset, si illam rem meliorare voluisset; non obstante, quòd in foro externo pro illis nihil à Domino expetere possit. Ita Sentiunt Gabriel, Rosella, Angelus: Medina: Molina: Disp. 725 fine. Sayrus cap. 3. num. 3. & Sanchez in Decal. lib. 2. cap. 23. num. 138. Lugo de Restit. Disp. 18. sect. 3. num. 61. cum communi. Prob. possessor malæ fidei potest se servare indemnem, si hæc indemnitatis conservatio non præjudicat Domino: atqui non præjudicat huic: ergo &c. Prob. m. Dominus nihilominus habet illa, quæ ipsius sunt: ergo &c. prob. 2. si etiam hæc utiles expensæ restituantur Domino, evadet iste ditior ex possessoris malæ fidei impensis: ergo &c. Prob. 3. Expensæ utiles majorem rei æstimationem, ac utilitatem Domino attulerunt: ergo potest possessor occultam hu-

jus compensationem sibi facere: Dominus enim ex hoc nullum damnum patitur, cùm eas etiam ipse debuisset facere; & melioratio in utilitatem domini cedat.

Ob. 1. potest contingere, ut dominus non fecisset illas expensas utiles, nec rem suam ad perfectiorem statum perduxisset: ergo saltem in hoc casu non poterit possessor expensas deducere: R. neg. conf. licet enim non fecisset, si tamen à possessore res meliorata fuit, majorem utilitatem, & valorem Dominus exinde habet: ita sentiunt plures à Sanchezio adducti cit. num. 138.

Ob. 2. Subinde multæ fiunt expensæ, quin illæ sint utiles Domino, in quantum res Domini in suo valore non fuit aucta: R. non esse deducendas, quæ rem Domini æstimabiliorem non effecerant; nam illæ duntaxat sunt deducendæ, quæ in domini utilitatem cedunt: sed tales non cedunt: ergo &c.

Ob. 3. Subinde etiam modicis expensis factis multum augetur valor rei, ita ut hic illas plurimum superet: ergo &c. R. in similibus circumstantiis deductum esse commensurandum expensis, non autem augmento ex istis causato. Ratio est, quòd hoc augmentum cedit Domino, & illius sit.

Ob. 3. Si possessor impensas à se factas potest deducere, tunc ipsi etiam licebit occulta compensatione uti, si in foro externo Judicis sententiâ expensas amiserit. R. neg. ant.

ant. ratio est, quia tunc solum potest deducere, quando ex iudicis sententia in penam suam male fidei non fuit privatus suis expensis: ergo si iudicis sententia fuit lata, non potest expensas compensare.

23 Ob. 4. Si possessor male fidei habet jus ad deducendas expensas necessarias & utiles saltem in foro conscientiae, tunc ipse dominus habebit obligationem solvendi eas possessori: ergo si res ad illum pervenerit ante deductas à possessore expensas, tenebitur illas solvere possessori.

Pro resp. nota: Sylvestrum, Molinam, item Thomam Sanchez nequaquam hanc obligationem in domino post recuperatam taliter rem suam agnoscere, & quidem ideo; quia in foro externo denegatur possessori actio eas petendi, & domino conceditur facultas repetendi expensas à se solutas: cum ergo bona fides non patiat, ut aliquis exigat id, quod statim debet restituere, possessor autem deberet solutas sibi à domino expensas repetenti Domino statim restituere, ideo tale jus ipse non habebit, nec dominus obligationem. Ex opposito Navarrus *lib. 4. de rest. c. 1. nova editione dub. 4. n. 25.* defendit contrarium, eò quod alias dominus haberet plus in suis bonis, quam quæ deberet habere, & ex alienare evasisset locupletior. Cum Navarro sentit Lugo *cit. disp. & sect. 3. n. 66. cum pluribus apud Sanchez allegatis.* Et quidem mo-

rus sequenti ratione. Jure naturæ expensæ tales spectarent ad possessorem, & huic tantum eripiuntur à iudice in foro externo in penam commissi criminis: ergo cum nulla pena sit solvenda ante sententiam latam, neque ista crit: ergo expensæ ante sententiam à iudice latam non erunt domini: ergo hoc erunt restituendi, cum ipse non possit propria autoritate exequi, quod post latam primum sententiam aquirat, & illi à publica autoritate attribuendum; adeundus itaque illi erit iudex: ut male fidei possessorem jure suo ad expensas istas spoliaret.

Ob. 5. si possit expensas deducere, tunc possit etiam aliquid sibi retinere ut mercedem sui laboris, & industriae in colligendis fructibus & re melioranda promeritam: sed hoc non potest: prob. m. talis labor & industria sunt contra voluntatem ipsius domini appositæ. Ergo. &c. R. 1. etiam expensæ utiles sunt domino invito factæ, & tamen possunt deduci. R. 2. con. M. n. mi: nam labor ille non minus in commodum & lucrum Domini cedit, ac expensæ factæ in meliorationem illi cedunt, qui autem sentit commodum, sentiat ut & onus, oportet. Dein Possessor potuisset alios constituere ad illum laborem peragendum, iisque mercedem solvere, quam debuisset postea dominus refundere: ergo si ipse laboravit, etiam illi merces sua debetur.

Urge-

- 25 Urgebis. Possessor laborem illum non obit animo exigendi pro illo mercedem à comparente postea domino: ergo nullam poterit exigere. Prob. conf. ut merces possit exigi, debet labor hoc sine fuisse, & non gratis susceptus. R. dist. an: non volebat explicitè, & sub similibus verbis formalibus: con. neque implicitè, neg. cum voluerit fructus rei à se iniquè possessa unà cum ista lucrari, jam habebat animum non gratis laborandi, sed lucrandi sibi quæcunque possit.
- 26 Urgebis 2. Non potest ostendi, qualiter, & quanti æstimandus sit labor possessoris. R. illius æstimationem non debere esse majorem melioramentis, neque hæc adæquare. Ratio prioris est, quòd solutio ista ratione utilitatis, non autem ex quodam contractu debeatur. posterius asserimus, quòd industria æstimanda non sit ab effectu, sed ratione sui.
- 27 Ob. 6. Ratio deducendi expensas possit esse damnum, quod possessor malæ fidei iis non deductis incurreret: hæc ratio nulla est: prob. m. nequit Dominus obligari ad æstimationem, & impeditionem illius damni, sed ipse possessor debet illud suæ malæ fidei ascribere: ergo &c. R. n. maj. ratio enim deducendi expensas à se factas in eo fundatur, quòd rem alterius suo sumptu vel labore meliorem reddiderit, & ipse Dominus sine pari sumptu non fecisset.

Dico 3. Expensas & melioramenta voluptuaria in foro conscientie pariter separare poterit possessor malæ fidei, si illa à re separari poterunt salva hujus substantiâ, & Dominus illa solvere recuperaverit. Ita Sanchez, Rebellus, Lessius. Ratio est, quòd ex hoc nihil decedat Domino, & possessori sit licitum se servare indemnem.

Dico 4. si hæc melioramenta salva substantiâ rei separari poterunt, non poterit Dominus cogi, ut ea emat, sed à possessore debebunt separari: prob. vi legis: nec emere: Cod. de jure deliberandi. Nullus tenetur & cogi potest, ut emat rem alienam à sua utiliter separabilem: ergo si melioramenta à tali re sunt separabilia, & ut separabilia possessori adhuc profunt; ad illa emenda non erit cogendus Dominus.

Dico 5. si Expensæ voluptuariae rem æstimabiliorem efficiant, ita ut hanc Dominus majori pretio aliis divendere possit, poterunt istæ falcem aliqua ex parte ab iniquo Possessore deduci. Ita Lugo n. 63. Haunhold, Illfing. id ipsum à potiori concedent, qui illas totas deduci posse tuentur cum Molina Disp. 725. in fine: Lessio l. 2. cap. 12. dub. 17. num. 118. Videtur etiam tradi in Legge: utiles. ff. de hered. petit. prob. Expensæ utiles possunt deduci, quia utilitatem, & commodum domino afferunt, ergo cum etiam istæ voluptuariae ponantur afferre hanc utilitatem Domino, ut prædium v. g. possit carius vendere, etiam

Yy 3

etiam

etiam istæ poterunt deduci saltem quoad partem moderatam, cum merces ultroneæ, præsertim si sint obtrusæ, vilescant.

Conf. expensæ voluptuariæ modico pretiõ à domino comparatæ non possunt non esse utiles Domino, cum rem, licet non magis quæstuosam, quàm antea fuerit, efficiant, reddant tamen illam pretiosior, in quantum pro re taliter ornata majus persolvitur pretium: ergo si expensas utiles potest possessor iniquus retinere, poterit etiam ejusmodi voluptuarias.

Conf. 2. Tales voluptuariae sunt saltem virtualiter ac mediatè utiles, & aptæ ut majores redditus producant: potest enim re tali meliorata dividendi majus pretium comparari atque isto uberius, & fructuosior quædam alia res emi. Ergo si utiles possunt deduci, etiam tales voluptuariæ, cum ad statum expensarum utilium hac ratione transferantur.

Dices: Non est ratio, cur possessor non possit deducere omnes expensas voluptuarias, si licet aliquam earum partem deducere, R. neg. ant. ratio est, quòd videatur iniquum, ut Dominus cogatur emere justo pretiõ ad recreationem vel ornatum factas expensas, quas ipse cum tanto dispendio rei familiaris nec fecisset, nec fieri fuisset passus.

31 Dico 6. Expensas voluptuarias deducere in conscientia etiam poterit possessor iniquus, si easdem

etiam ipse Dominus fecisset, vel postea rem venalem faciens carius vendidisset. Prob. in talibus circumstantiis expensæ voluptuariæ transeunt in impensas utiles, eò quòd hac ratione dominus perpererit propriis sumptibus & majus pretium exinde perceperit: atqui impensæ utiles sunt compensandæ: ergo &c. Pr. 2. Si non deducerentur, ipse Dominus fieret ex alieno locupletior: ergo &c.

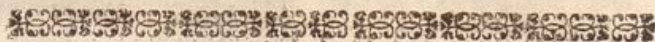
Ex his colligitur, quòd Dominus probabiliter non esset obligatus, ad voluptuaria melioramenta (etiam si hæc separari nequeant à substantia rei) emenda, vel compensanda, casu quo illa ad finem, quem hac sua re consequi intendit, forent in utilia; nec utilis, sed damnosa potius eidem foret ejusmodi meliorata rei venditio: ratio est, quòd tunc non forent utiles, quæ solæ sunt compensandæ.

Dico 7. Si dominus, qui rem suam evicit, ad eò depauperatus esset, ut expensas utiles, per se possessori solvendas, statim restituere non possit; & melioramenta à re inseparabilia forent, nisi res ipsa primum evicta venderetur; non possit à possessore etiam bonæ fidei cogi ad rem vendendam, aut res evicta retineri à possessore tanquam pignus sine securitatis. Ita Havnoid tract. 3. c. 3. controv. 5. §. 7. & habetur in lege: in fundo: ff. de rei vind. ibi: *si nge pauperem, qui, si redere id cogatur, laribus, sepulchris avitis cavendum habeat. Sufficit tibi permit-*

permitti tollere ex his rebus, quæ possi: dum ita ne deterior sit fundus, quam si initio non foret inedificatus. Excipitur autem casus, quo ipse dominus illas facturus fuisset, aut ipso sciente, ac dissimulante factæ fuissent.

33 Dico 8. si possessor malæ fidei dolosè rem injustè à se possessam meliorem efficeret, ut exultente Domino ad eas expensas refundendas impotente, eandem sibi servaret, probabilius non poterit illas expensas repetere iniquus talis possessor: ita Gabriel 4. d. 15. q. 2. art. 3. Dub. 1. in fine Sanchez in De-

cal. lib. 2. cap. 23. num. 145. Prob. nunquam dolus debet patrocinari suo auctori: ergo neque tali possessori, ut possit talem rem meliorem cum Domini præjudicio retinere. Prob. 2. solæ expensæ utiles priori possessori sunt refundendæ atqui tales non sunt utiles domino rei. Prob. m. sunt damnosissimæ pauperi, non potenti, & tamen coacto eas solvere. Deim potest adire ejusmodi Dominus forum externum, & ab hoc ut in panam commissi criminis iniquus possessor expensis factis privetur, exposcere.

C A S U S XXVII.

De quantitate, quæ una cum re ablata restitui debet.

Sulpitius acrioribus conscientia stimulis agitatus, res varias, quas injustè aliis olim ablatas adhuc formaliter apud se retinebat, suis dominis restituere constituit: quia autem advertit, illarum quasdam apud se melioratas, aliàs verò deterioratas fuisse, insuper ob hanc suam longiorem detentionem quædam damna ex carentia suarum rerum veris dominis evenisse. Hinc.

Q. 1. An res melioratas secundum statum præsentem, aut illum, quem habuerunt tempore ablationis, restituere teneatur?

Q. 2. An satisfaciatur, si solas res apud se deterioratas restituat?

Q. 3. An etiam obligetur ad reparanda damna, quæ domini ex carentia suarum rerum à se causata, passi fuerunt?

SYNOPSIS.

1. **E**x variis occasionibus possidere res alienas possumus.

2. Quæ vel meliores, vel deteriores interea evaserunt.

3. Possi-